

พระธาตุและบริวาร¹

พระมหาโคตมชินเจ้าผู้ประเสริฐ เสด็จปรินิพพานแล้ว ณ เมืองกุสินารา พระธาตุก็แผ่ไปกว้างขวางในสถานที่ต่าง ๆ

ส่วนหนึ่งเป็นของพระเจ้าอชาตศัตรู ส่วนหนึ่งอยู่ที่เมืองเวสาลี ส่วนหนึ่งอยู่ที่เมืองกบิลพัสดุ์ ส่วนหนึ่งอยู่ที่เมืองอัลล กัปปกะ

ส่วนหนึ่งอยู่ที่เมืองรามคาม ส่วนหนึ่งอยู่ที่เมืองเวฐฐที่ปกะ ส่วนหนึ่งอยู่ที่เมืองปาวาของเจ้ามัลละ ส่วนหนึ่งอยู่ที่เมืองกุสินารา

โศภนพราหมณ์ให้สร้างตุ่มพสฎูป กษัตริย์โมริยะผู้มีพระทัยยินดีให้สร้างอังคารสฎูป

สฎูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุมี ๘ แห่ง ตุ่มพเจตีย์เป็นแห่งที่ ๙ อังคารสฎูปเป็นแห่งที่ ๑๐ ประดิษฐานอยู่แล้วในกาลนั้น

(พระธาตุ ๗ อย่าง คือ พระอุณหิส ๑ พระทาสฐาธาตุทั้ง ๔ และพระรากขวัญทั้ง ๒ ข้างไม่แตกออกจากกัน พระธาตุทั้งหลายที่เหลือแตกออกจากกัน

พระธาตุขนาดใหญ่เท่ากับเมล็ดถั่วเขียว ขนาดกลางเท่ากับเมล็ดข้าวสารหัก ขนาดเล็กเท่ากับเมล็ดพันธุ์ผักกาด พระธาตุทั้งหลายมีสีต่าง ๆ กัน

พระธาตุขนาดใหญ่มีสีเหมือนทองคำ ขนาดกลางมีสีเหมือนแก้วมุกดา ขนาดเล็กมีสีเหมือนดอกมะลิ รวมทั้งหมดประมาณ ๑๖ ทะนาน (โถณะ)

พระธาตุเหล่านั้นทุกขนาด คือ ขนาดใหญ่มี ๕ ทะนาน (นาฬิ) ขนาดกลางมี ๕ ทะนาน ขนาดเล็กมี ๖ ทะนานเท่านั้น

พระธาตุเหล่านี้แม้ทั้งหมด ประดิษฐานอยู่ในที่ต่าง ๆ กัน คือ พระอุณหิสอยู่ที่เกาะสีหฬ พระรากขวัญเบื้องซ้ายอยู่ที่

¹ แปลและเรียบเรียงจาก ขุททกนิกาย อปทาน ทูติโย ภาค ๓๓/๒๘/๕๔๘-๘

พรหมโลก และพระรากขวัญเบื้องขวาอยู่ที่เกาะสีหัพ - ฉบับ
บาลีสยามรัฐไม่มีข้อความในวงเล็บ ข้อความนี้ตามฉบับ มจร.
๓๓/๖-๑๐/๕๗๙-๕๘๐ และ ฎีกา. ของพม่า)

พระท้าวธาดู (พระเขี้ยวแก้ว) องค์หนึ่งอยู่ในสวรรค์ชั้น
ดาวดึงส์ องค์หนึ่งอยู่ที่นาคปุระ องค์หนึ่งอยู่ที่แคว้นคันทาระ
องค์หนึ่งเป็นของพระราชินีแคว้นกาลิงคะ

พระทันตธาดู ๔๐ ถ้วน พระเกสาและพระโลมาทั้งหมด
เทวดาทั้งหลายนำไปไว้จักรวาลละหนึ่งอย่าง ติดต่อกัน

บาตร ไม้เท้า จีวรของพระผู้มีพระภาคอยู่ที่วิหรานนคร ผ้า
อันตรวาสกอยู่ที่กุลฆมนคร ผ้าปัจฉิมถรณ์อยู่ที่กปิละนคร

ธมกรกและประคตเวยออยู่ที่นครปาฏลีบุตร ผ้าอาบน้ำอยู่ที่
นครจัมปา พระอุณาโลมอยู่ที่แคว้นโกศล

ผ้ากาสาวพัสตร์อยู่ที่พรหมโลก ผ้าโพกพระเศียรอยู่ที่สวรรค์
ชั้นดาวดึงส์ [รอยพระบาทอันประเสริฐอยู่ที่แผ่นดิน เหมือนที่มี
อยู่ในกัจจตปุระ] ผ้าสีทันนะอยู่ที่แคว้นอวันตี ผ้าปูลาดอยู่ที่
เทวโลก ในกาลนั้น

ไม้สีไฟอยู่ที่เมืองมิถิลา ผ้ากรองน้ำอยู่ที่แคว้นวิเทหะ มีด
และกล่องเข็มอยู่ที่เมืองอินทปัตถ์ ในกาลนั้น

บริขารที่เหลืออยู่ที่อปรันตกชนบท มนุษย์ทั้งหลายจะพา
กันบูชา บริขารที่พระมุนีทรงใช้สอยแล้ว ในกาลนั้น

พระธาดูของพระโคตมพุทธเจ้า ผู้แสวงคุณยิ่งใหญ่ แฝไป
กว้างขวาง เพื่ออนุเคราะห์สัตว์ทั้งหลาย เป็นของเก่าในกาลนั้น
ฉะนั้นแล

จบเรื่องการแบ่งพระธาดู

การอันตรธานแห่งพระธาตุ²

ปรินิพพานมี ๓ คือ

- (๑) **กิเลสปรินิพพาน** การปรินิพพานแห่งกิเลส
- (๒) **ขันธปรินิพพาน** การปรินิพพานแห่งขันธ
- (๓) **ธาตุปรินิพพาน** การปรินิพพานแห่งพระธาตุ

บรรดาปรินิพพาน ๓ อย่างนั้น กิเลสปรินิพพานได้มีแล้วที่โพธิบัลลังก์ ขันธปรินิพพานได้มีแล้วที่กรุงกุสินารา ธาตุปรินิพพานจะมีในอนาคต

ถามว่า จะมีอย่างไร

ตอบว่า จะมีอย่างนี้ คือ ในเวลานั้น พระธาตุทั้งหลายที่ไม่ได้รับการสักการะและการนอบน้อมบูชาในสถานที่ต่าง ๆ ก็จะไปเสด็จไปสถิตในที่ที่ได้รับการสักการะและการนอบน้อมบูชา ด้วยกำลังอธิษฐานของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เมื่อเวลาล่วงไปอีก การสักการะและการนอบน้อมบูชาก็ไม่มีในที่ทั้งปวง ในเวลาที่พระศาสนาเสื่อมลง พระธาตุทั้งหลายในตามพินธุทวิป (เกาะลังกา) นี้ จะประชุมกันแล้วเสด็จไปสู่มหาเจดีย์จากมหาเจดีย์เสด็จไปสู่ภาคที่ปเจดีย์ จากนั้นที่ปเจดีย์นั้นจะเสด็จไปสู่โพธิบัลลังก์ พระธาตุทั้งหลายจากภาคพิภพก็ดี จากเทวโลกก็ดี จากพรหมโลกก็ดี จะเสด็จไปสู่โพธิบัลลังก์แห่งเดียว พระธาตุแม้ประมาณเท่าเมล็ดพันธุ์ฝักกาดจะไม่สูญหายไปไหนระหว่าง

พระธาตุทั้งหมดประชุมกันที่ควงมหาโพธิ์แล้ว รวมเป็นพระรูปแห่งพระพุทธเจ้า แสดงพุทธสรีระประทับนั่งขัดสมาธิ ณ ควงไม้โพธิ์ มหาบุริสลักษณะ ๓๒ อนุพยัญชนะ ๘๐ พระรัศมี ๑ วา ทั้งหมดครบบริบูรณ์ทีเดียว จากนั้นจะแสดงปาฏิหาริย์เหมือนในวันแสดงยมกปาฏิหาริย์ ในเวลานั้น ชื่อว่า สัตว์ผู้เป็นมนุษย์ซึ่งไปในสถานที่นั้นไม่มีเลย เทวดาในหมื่นจักรวาลประชุมกันทั้งหมด พวกกันครวญคร่ำรำพันว่า “วันนี้พระทสพลจะปรินิพพาน จำเดิมแต่บัดนี้ไปจักมีแต่ความมืด”

ต่อจากนั้น ไฟลุกโพล่งขึ้นจากพระสรีระธาตุ ทำให้พระสรีระนั้นถึงความหาบัญญัติมิได้ เปลวไฟที่โพล่งขึ้นจากพระสรีระธาตุ พลุ้งขึ้นจนถึงพรหมโลก เมื่อพระธาตุแม้ขนาดเท่าเมล็ดพันธุ์ฝักกาดยังมีอยู่ เปลวเพลิงเปลวหนึ่งก็จะยังมีอยู่เพียงนั้น เมื่อพระธาตุหมดสิ้นไป เปลวเพลิงก็จะขาดหายไป พระธาตุทั้งหลายแสดงอานุภาพใหญ่อย่างนี้

² แปลและเรียบเรียงจาก มโนรถปฺรณี ๑ อังคตตรนิทายัญญกถา เอกนิปาตวณฺณนา ๑๓/๑๒๑-๓

แล้วก็อันตรายกันไป ในเวลานั้น หมู่เทวดากระทำสักการะด้วยของหอม ดอกไม้และดนตรีอันเป็นทิพย์เป็นต้น เหมือนในวันที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายปรินิพพาน กระทำปทักษิณ ๓ ครั้ง ถวายบังคมแล้วกราบทูลว่า “ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ข้าพระองค์ทั้งหลาย จะได้เห็นพระพุทธเจ้าผู้เสด็จอุบัติขึ้นในอนาคต” แล้วก็กลับไปที่อยู่ของตน นี้ชื่อว่า การอันตรายแห่งพระธาตุ
